

Arap Dili Eğitiminde Fasih Arapça ve Ammice Tartışmalarına Dair Nitel Bir Araştırma

A Qualitative Study on the Discussions of Modern Standard Arabic and Arabic Dialects in Arabic Language Education

ÖZET

Bu çalışma, Fasih Arapça ve Ammice tartışmalarını öğrenci ve akademisyen görüşleri üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, daha ziyade resmî yazışmalarda, dinî ve edebî çerçevede kullanılan Fasih Arapça ile öğrencilerin dinleme ve konuşma becerilerini istenen düzeye getirmenin mümkün olup olmadığını incelemektedir. Bu bağlamda, Arapça eğitimi alan ve veren bireylerin konuya dair algılarını ve deneyimlerini derinlemesine analiz edebilmek amacıyla nitel araştırma deseninden yararlanılarak bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılar arasında, bir vakıf üniversitesinin Yabancı Diller Yüksekokulu Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümünde görev yapan bölüm başkanı, bir öğretim üyesi ve belirli bir dil seviyesine ulaşmış olan üçüncü sınıf öğrencileri bulunmaktadır. Araştırma etiği gereği, katılımcı isimleri gizli tutulmuş ve akademisyenler “A”, öğrenciler ise “Ö” koduyla sınıflandırılmıştır. Katılımcılar, Fasih Arapçanın öğretimi, Ammicenin gerekliliği, müfredata dair öneriler gibi konularda kişisel deneyimlerini ve gözlemlerini paylaşmışlardır. Görüşmelerden elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, katılımcıların tamamının, Fasih Arapçanın günlük hayatta iletişim kurmak için yetersiz kaldığına inandığını ortaya koymaktadır. Ayrıca mezuniyet sonrası iş ve sosyal yaşamda Ammiceye hâkim olmanın zorunlu hale geldiği belirlenmiştir. Araştırma, Fasih Arapçanın müfredattaki merkezi önemini sarsmadan, Mısır veya Şam gibi yaygın lehçelerin tamamlayıcı bir ders olarak programa sistematik biçimde entegre edilmesini önermektedir. Bu sayede, öğrencilerin hem akademik ve pratik dil becerilerini geliştiren bütüncül bir eğitim modeline ulaşılacak hem de mezunların mesleki yetkinlikleri üst seviyeye taşınmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arapça Öğretimi, Arap Dili, Fasih Arapça, Ammice, Dilsel Varyasyon

ABSTRACT

This study aims to evaluate the debates on Modern Standard Arabic (MSA) and dialects through the perspectives of students and academicians. It examines whether it is possible to bring students' listening and speaking skills to the desired level using MSA, which is primarily used in official, religious, and literary contexts. In this context, individual interviews were conducted using a qualitative research design to deeply analyze the perceptions and experiences of Arabic learners and instructors. Purposive sampling was used to determine the study group. The participants consist of a department head and a faculty member from the Arabic Translation and Interpreting Department of a foundation university, and third-year students selected for their language proficiency. Due to research ethics, names were kept confidential; academicians were coded as “A” and students as “Ö”. Participants shared their experiences and observations regarding the teaching of MSA, the necessity of dialects, and curriculum suggestions. Data obtained from the interviews were analyzed using thematic analysis. Findings reveal that all participants believe MSA is insufficient for daily communication. Additionally, it was determined that mastering a dialect has become essential for post-graduation professional and social life. The study proposes systematically integrating common dialects, such as Egyptian or Levantine, as complementary courses without undermining MSA's central role. Thus, a holistic educational model developing both academic and practical skills can be achieved, raising the professional competence of graduates to a higher level.

Keywords: Arabic Teaching, Arabic Language, Modern Standard Arabic, Arabic Dialects, Linguistic Variation

GİRİŞ

Her dilde, edebî dil ile halk dili arasında belirli düzeylerde farklılıklar bulunması tabiidir. Arapçada, dinî ve edebî kaynakların dili olan Fasih Arapça ile el-lugatu'l-âmmiyye, el-lehcetu'l-âmmiyye, el-Arabiyyetu'l-âmmiyye, el-lugatu's-şâ'b, el-keîlâmu'l-ammî veya kısaca Ammice şeklinde adlandırılan halk lehçeleri (Kafes, 2009, s. 59) arasındaki fark, dünyadaki diğer dillere oranla daha fazladır. Zira Arap ülkelerindeki dinî, siyasî ve sosyal alanlardaki değişimlerin dil yapısına ciddi etkileri olmuştur (Göncü, 2000). Özellikle Batı

Meryem Kağan¹

How to Cite This Article

Kağan, M. (2026). Arap dili eğitiminde fasih arapça ve ammicce tartışmalarına dair nitel bir araştırma. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 12(1), 131-137. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18405744>

Arrival: 30 November 2025
Published: 28 January 2026

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arap Dili ve Belagati, Konya, Türkiye. ORCID: 0009-0001-5247-2304

medeniyetinin bilimsel alanda ilerleme kaydedip yeni kelimeler türetmesi karşısında Arap dilcileri farklı tutumlar geliştirmiş, buna karşın halkın konuştuğu gayri resmî lehçeler, kendine özgü bir formda gelişimine devam etmiştir (Acar, 2007).

Fasih Arapça ve Ammice tartışmaları, Arap dilcileri arasında tarihsel olarak keskin görüş ayrılıklarına yol açmıştır (el-Cundî, t.y.). Bu tartışmalar, günümüzde de güncelliğini korumaktadır. Bu bağlamda bazı araştırmacılar, Ammicenin dinî ve edebî kaynakların dili olan Fasih Arapçayı tahrif etmek amacıyla yaygınlaştırıldığı iddiasını desteklerken (Bayram & Arslan, 2023; Soyupek, 2016; Muhammed, 2016), bazıları da hayatın doğal akışı ve toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda geliştiği için Fasih Arapçanın yanı sıra Ammicenin de dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüştür (Alp, 2011; Kaplan, 2019). Ammicenin Fasih Arapçaya bir alternatif ya da rakip olmadığı, bilakis bu iki dilsel formun birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu görüşünü benimseyen bu araştırmacılar, gündelik iletişimde yaygın olarak kullanılan Levant/Şam (Düzgün vd., 2015; Sbinati, 2021) ve Mısır (Abdussettar & Afifi, 2018; Abdelbaky Aly, 2023) lehçelerine yönelik öğretim materyalleri hazırlamışlardır.

Araştırmanın Konusu ve Problemi

Ülkemizde Arapça öğretiminde Fasih Arapça temel alınmakta, Fasih Arapçanın konuşulan çeşitleri olan halk lehçelerine (Harrat vd., 2019) müfredatta sistematik biçimde yer verilmemektedir. Mevcut eğitim sisteminde lehçelerin göz ardı edilmesi ve sadece Fasih dilin öğretilmesi, bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Araştırmamızın konusu, Arap dili eğitiminde Fasih Arapça ve Ammice tartışmalarının, öğrenci ve akademisyen görüşleri üzerinden değerlendirilmesidir. Araştırmamızın konusu ve problemi bağlamında aşağıda verilen sorulara yanıtlar aranmıştır:

- ✓ Arap dili öğretiminde sadece Fasih Arapça yeterli midir?
- ✓ Arap dili eğitim müfredatında Ammiceye yer verilmeli midir?
- ✓ Ammice dinî ve edebî kaynakların dili olan Fasih Arapçanın tahrif edilmesi amacıyla mı yaygınlaştırılmıştır?

Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın amacı, her dilde olduğu gibi Arapçada da zamanla dilsel değişimler meydana geldiğini ifade ederek, Arap ülkeleriyle ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda iş birlikleri yapabilmek adına, Fasih Arapçanın yanı sıra Ammice öğreniminin gerekliliğini ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi

Türkiye’de Arapça öğretiminde, Arap ülkelerinde basın yayın ve akademi alanlarında dahi kullanılagelen Ammicenin varlığı göz ardı edilmektedir. Bu sebeple Arap dili öğrencileri, ana dili Arapça olan bireylerle iletişim kurmakta güçlük çekmektedir. Araştırmamız, Arapça öğretiminde Ammiceye yönelik ön yargıların giderilmesi ve ülkemizde kapsamlı bir Arapça eğitimi yapılmasına kapı aralaması bakımından önemlidir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Arap dili eğitiminde Fasih Arapça ve Ammice eksenindeki tartışmaları doğru bir zemine oturtmak adına, öncelikle temel kavramların birbirleriyle olan ilişkisini ve literatürdeki karşılıklarını ele almak gerekmektedir. Bu bağlamda dil, Tore Janson’ın *Dillerin Tarihi* adlı eserindeki ifadesiyle, sadece bir konuşma biçimi olmanın ötesinde, konuşulduğu toplumun ortak kültürünü ima eden bir iletişim sistemidir (Janson, 2016).

Dilin toplumsal ve bireysel katmanlardaki yansıması olan lehçe kavramı ise hem klasik hem de modern perspektiften ele alınabilir. İbn Manzur, *Lisânu’l-Arab* adlı eserinde lehçeyi; kişinin yetiştiği, alıştığı ve aşına olduğu, kendine özgü bir konuşma şekli olarak betimlerken (İbn Manzûr, 1997) modern terminoloji lehçeyi daha teknik bir ifadeyle, belirli bir çevreye ait dilsel özellikler bütünü olarak tanımlamaktadır (Vardar, 2002, s. 142).

Çalışmanın ana odaklarından biri olan Fasih Arapça ise *el-Mu’cemu’l-mufasssal fi’l-edeb* adlı eserinde Altuncî tarafından, Kur’ân-ı Kerîm’in dili olması hasebiyle Cahiliye döneminden günümüze kadar özellikle edebî ürünlerde yapısını koruyan form olarak nitelendirilmiştir (Altuncî, 1999).

Bu kavramsal tanımlar, Fasih Arapça ve Ammicenin dil içindeki konumlarını anlamamıza zemin hazırlamaktadır. Ancak kavramsal çerçevede yalnızca tanımlarla sınırlı kalmak yeterli değildir. Dolayısıyla sosyodilbilimsel ve eğitimsel kuramlar da dikkate alınmalıdır:

Diglossia (İkidişlilik) Kuramı

Fasih Arapça ve Ammice ikiliğini açıklamak için en yaygın kullanılan kavram diglossiadır. Ferguson'un ortaya koyduğu bu modelde, bir dilin yüksek (high/H) ve düşük (low/L) biçimlerde kullanıldığı ileri sürülür (Ferguson, 1959). Yüksek dil (Fasih Arapça), resmî yazışmalarda, akademik çalışmalarda ve dinî metinlerde tercih edilirken; düşük dil (Ammice), gündelik yaşamda ve doğal iletişimde etkin rol oynar. Bu bağlamda Arapça, diglossia kavramının en tipik örneklerinden biridir.

İletişimsel Yeti Kuramı

Hymes'in geliştirdiği iletişimsel yeti yaklaşımı, yalnızca gramer bilgisinin değil, aynı zamanda bağlama uygun biçimde iletişim kurabilme yeteneğinin önemini vurgular (Hymes, 1972). Fasih Arapça eğitiminin çoğunlukla gramer odaklı yürütülmesi, öğrencilerin iletişimsel yetilerini sınırlamaktadır. Ammice bilgisi ise bu eksikliği telafi etmektedir.

Dilsel Değişim ve Süreklilik

Dilsel değişim, her toplumda doğal bir süreçtir. Mesela Türkçedeki Türk lehçeleri, şiveleri ve ağızları arasındaki farklılıklar (Çağatay, 1963; İpekçioğlu, 1987) Arapçadaki Fasih–Ammice ilişkisiyle benzer sosyodilbilimsel özellikler göstermektedir. Bu tür karşılaştırmalar, Arapçadaki durumu, evrensel bir perspektife taşır. Ammice, Fasih Arapçadan türeyerek zamanla kendi fonetik, morfolojik ve semantik özelliklerini geliştirmiştir. Bu durum, lehçelerin Fasih Arapçayı bozan değil, onunla birlikte gelişen yapılar olduğunu göstermektedir.

YÖNTEM

Çalışmada “sosyal ya da beşeri bir probleme, bireylerin veya grupların attığı anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yaklaşım” olan nitel araştırma yöntemi (Creswell, 2017, s. 4) kullanılmıştır. Arapça eğitimi alan öğrencilerin resmî yazışmalarda, dinî ve edebî çerçevede kullanılan Fasih Arapça ile dinleme ve konuşma becerilerini istenen düzeye getirmelerinin mümkün olup olmadığına dair algılarını ve deneyimlerini derinlemesine anlamak amacıyla bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme tekniği (Yıldırım & Şimşek, 2011, ss. 107-108) kullanılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Nitel araştırma desenine dayalı olarak derinlemesine veri elde etmek amaçlandığından, araştırma sınırlı sayıda katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle çalışma, nicel araştırmalarda olduğu gibi genellenebilir sonuçlar ortaya koyma iddiası taşımamakta, belirli bir bağlamda Arap dili eğitimine ilişkin algı ve deneyimleri derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır.

Katılımcılar

Katılımcı olarak, hem uygulayıcı düzeyde bilgi birikimine sahip olmaları hem de doğrudan sahadaki öğrenme deneyimini yaşıyor olmaları nedeniyle, bir vakıf üniversitesinin Yabancı Diller Yüksekokulu Arapça Mütercim ve Tercümanlık Bölümünde görev yapan bölüm başkanı, bir öğretim üyesi ve belirli bir dil seviyesine ulaşmış olan 12 üçüncü sınıf öğrencisi seçilmiştir.

Görüşmeler öncesinde tüm katılımcılara, araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında detaylı bilgi verilerek katılımcılardan onam formu alınmıştır. Araştırma etiği gereği, katılımcı isimleri gizli tutulmuş; akademisyenler “A”, öğrenciler ise “Ö” koduyla sınıflandırılmıştır. Katılımcılar, Fasih Arapçanın öğretimi, Ammicenin gerekliliği, dilin pratikteki işlevi ve müfredata dair öneriler gibi konularda kişisel deneyimlerini ve gözlemlerini paylaşmışlardır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmamızda veri toplama aracı olarak “katılımcıların görüşlerini ve fikirlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan, açık uçlu birkaç sorudan oluşan” yapılandırılmış bireysel görüşme yöntemi (Creswell, 2017, s. 190) kullanılmıştır.

Veri Analizi

Araştırmamızın problemini oluşturan sorular, yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak katılımcılara yöneltilmiştir. Böylelikle katılımcıların, Arap dili eğitiminde Fasih Arapça ve Ammice tartışmalarına nasıl yaklaştığı derinlemesine incelenmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir.

BULGU VE TARTIŞMALAR

Fasih Arapçanın Yetersizliği ve İletişim Sorunları

Katılımcılar, Fasih Arapçanın günlük hayatta iletişim kurmak için yetersiz kaldığını belirtmiştir:

- ✓ Kesinlikle yeterli değildir ancak bunu öğrenen kişinin öğrenme amacına göre de değerlendirebiliriz. Çünkü dinî (klasik) metinleri anlamak, devlet dairelerinde çalışmak, yazılı çeviri yapmak ve akademik dili öğrenmek isteyenler için genel olarak Fasih Arapça yeterli olsa da özel sektörde ve sahada yeterli olmamaktadır (Ö1).
- ✓ Mezuniyetim sonrasında ticari faaliyetlerde bulunmak gibi bir düşünceye sahibim ve ticari faaliyetlerimin çoğunu Arapça konuşulan ülkelerde gerçekleştireceğim. Bu tür faaliyetler yapmak isteyen birisi için Fasih Arapça tek başına yeterli değildir (Ö2).
- ✓ Fasih Arapça iyi bilinmelidir fakat asla yeterli değildir. Günümüzde tercümanlık yapmak isteyen bir insan, sadece Fasih Arapçayla bunu yapamaz (Ö10).
- ✓ Ammice öğrenmek kesinlikle zorunlu bir durum (Ö8).
- ✓ Bir tercümanlık bölümü öğrencisi olarak edindiğim tecrübelerle şunu diyebilirim ki Fasih Arapça sahada tek başına yetersiz kalıyor. Zira günümüz Arap dünyasında Ammice yaygın şekilde kullanılmaktadır. Bu alanda eğitilmediğimiz takdirde, tercümanlık faaliyetlerinde yetersiz kalacağımızı rahatlıkla ifade edebilirim (Ö12).
- ✓ Tapu dairesinde Suriyelilerle Fasih Arapça konuşmaya çalıştım ama beni anlamadılar (Ö4).
- ✓ Babam, işi gereği sürekli Araplarla haşır neşir. Onunla işe gittiğim zamanlar, benim Fasih Arapça bilgim müşterileri anlamaya yetmiyor (Ö5).
- ✓ Fasih Arapçayla sohbet bir süre sonra ilerlemiyor çünkü karşı taraf kendi lehçesini kullanıyor (Ö9).

Bu ifadeler, Fasih Arapçanın resmî, yazılı ve akademik bakımdan yeterli olmasına rağmen gündelik iletişimde işlevsiz kaldığını ortaya koymaktadır. Ferguson'un diglossia kuramı bağlamında, Fasih Arapça yüksek dil (H) rolünü üstlenirken, Ammice düşük dil (L) işlevini görmektedir (Ferguson, 1959). Katılımcı deneyimleri, diglossia modelinin Arap dünyasında hâlen geçerli olduğunu göstermektedir.

Katılımcı görüşleri Hymes'in iletişimsel yeti yaklaşımı (Hymes, 1972) açısından değerlendirildiğinde, öğrencilerin gramer bilgisi iletişim için yeterli olmamakta ve asıl eksiklik bağlama uygun konuşma becerisinde ortaya çıkmaktadır.

Eğitsel Öneriler: Lehçelerin Müfredata Dahil Edilmesi

Arap ülkeleriyle olan dinî, tarihî, ekonomik, siyasî ve kültürel münasebetlerimiz göz önüne alındığında, Arap diline kayıtsız kalamayacağımız ortadadır. Ancak ülkemizde Arapça eğitimi yapan kurumlar, kapsamlı bir Arapça eğitimi sunmamaktadır. Arapça öğretiminde daha çok gramere ağırlık verilmekte, dinleme ve konuşma becerilerine ise gereken önem verilmemektedir (Altun, 1997). Bu bakımdan birçok katılımcı, lehçelerin öğretim sürecine sistemli bir şekilde dahil edilmesini önermektedir:

- ✓ Öğretim, Fasih Arapçaya dayalı olmalı. Belirli bir yeterliliğe gelen öğrencilere lehçe dersleri de verilmelidir (Ö3).
- ✓ Fasih Arapçayı öğrendikten sonra lehçe dersleri de almalıyız (Ö2).
- ✓ Öncelikle Fasih Arapça geliştirilmeli, sonrasında Ammice de öğrenilmelidir (Ö6).
- ✓ Sadece Fasih Arapça yeterli değil. Diğer lehçeleri de öğrenmenin bize faydası olacağını düşünüyorum (Ö11).
- ✓ İnsanlarla iletişim sağlamak için Fasih Arapçanın yanı sıra lehçeleri de öğrenmeliyiz (Ö7).
- ✓ Müfredata iki saatlik Ammice dersi eklenebilir (A1).
- ✓ İnsanlarla iletişim kurabilmek için öğrencilerin Ammiceyi anlayacak düzeye gelmeleri gerekir (A2).

Bu öneriler, sadece Fasih Arapça öğretiminin yeterli olmadığını, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek için Ammice derslerine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Ayrıca bu bulgu öğrencilerin tek boyutlu bir dil anlayışını reddederek, iki boyutlu bir dil gelişim modeli benimsediklerini göstermektedir.

Öğrenciler Fasih Arapçayı dinî ve akademik değerinden dolayı önemserken, Ammiceyi iletişimsel faydası nedeniyle göz ardı etmemektedir. Öğrencilerin hem Fasih Arapçayı hem de Ammiceyi geliştirme niyetleri, Arap dünyasında etkili olabilmek için ikili yeterliliğe sahip olmanın zorunlu olduğuna dair farkındalıklarını ortaya koymaktadır.

Ammiceye Yönelik Algı: Tahrif Değil, Doğal Bir İletişim Aracı

Araştırmamızın bir diğer önemli bulgusu, katılımcıların Ammiceyi Fasih Arapçayı bozan bir tahrif girişimi veya yozlaşma olarak değil, hayatın doğal akışı içindeki bir zorunluluk olarak algılamalarıdır:

- ✓ Ammice dediğimiz yapı, sadece günlük dilde konuştukları bir lehçe. Çoğu edebî kaynağa yansıdığını düşünmüyorum (Ö9).
- ✓ Tahrif ettiğini düşünmüyorum. Öyle olsaydı Arapça eserlerin çoğu Fasih Arapça ile yazılmazdı veya basın dili Fasih Arapça olmazdı. Tıpkı Türk Edebiyatında eserlerin İstanbul Türkçesiyle yazıldığı gibi, Arap dünyasında da edebî eserlerin ve resmî evrakların yazımında Fasih Arapça kullanılıyor (Ö4).
- ✓ Resmî dil ve basın dili fasih olduğu sürece, Ammicenin Fasih Arapçayı tahrif edebileceğini düşünmüyorum (Ö3).

Katılımcıların bu bütüncül yaklaşımı, aslında dilin tarihsel ve teolojik gerçekliğiyle de örtüşmektedir. Zira günlük konuşma dili olarak tarif edilen Ammicenin köklerinin, Arapların ilk atalarının konuştukları dile dayandığı, Fasih Arapça olan Kur’ân-ı Kerim’in, aslında bu lehçeleri de içine aldığı, hatta bu nedenle Hz. Muhammed’in Kur’ân-ı Kerim’i yedi farklı şekilde okuma izni verdiği yönünde görüşler vardır (Birinci, 2022). Dolayısıyla “Yüksek seviye olduğu için Fasih Arapçayı terk ederek, düşük seviye günlük konuşma dilini tercih etmenin hiçbir nedeni yoktur” (Soyer & Amin Mohamed Soliman, 2022) şeklindeki değerlendirmeler tutarsız görünmektedir. Ayrıca Ammicenin, “varlığıyla edebî dili tehdit eden, standart dilden tamamen ayrı bir form” (Haruni, 2010) olarak değerlendirilmesinde gözden kaçırılan nokta, onun Fasih Arapçadan doğmuş olması ve Fasih Arapçanın kullanım alanının genişlemesi sebebiyle, bölgeden bölgeye değişiklik arz etmesinin kaçınılmaz olmasıdır (Karaca, 2023).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dilin en temel işlevi, bireyler arasında iletişim kurmayı sağlamaktır. İletişim, yalnızca yazılı kodlarla sınırlı kalmayıp sözlü, bağlama dayalı ve etkileşimsel boyutları da içermektedir. Arapça bağlamında bu işlevin yerine getirilebilmesi, dilin iki ana boyutu olan Fasih Arapça ve Ammice arasındaki ilişkilerin doğru anlaşılmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu çalışma, Arap dili öğretiminde uzun yıllardır süregelen Fasih Arapça ve Ammice ikilemini, akademisyen ve öğrenci perspektifinden ele alarak mevcut eğitim modellerinin sahadaki karşılığını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, Fasih Arapçanın yazılı ve akademik bağlamlarda yeterli olmakla birlikte, gündelik iletişimde tek başına işlevsel olmadığını göstermektedir. Katılımcıların deneyimleri, Ferguson’un ortaya koyduğu diglossia (yüksek/düşük dil) kuramını doğrular niteliktedir. Fasih Arapça yüksek dil olarak resmî, dinî ve edebî alanlarda varlığını sürdürürken; Ammice, düşük dil olarak günlük yaşamda iletişimi sağlamaktadır. Bu durum, Hymes’in iletişimsel yeti anlayışıyla da ilişkilidir. Dilin gramerini bilmek, iletişim için yeterli değildir. Bireylerin farklı bağlamlarda dili uygun biçimde kullanabilmesi gerekmektedir. Çalışmada katılımcıların önerileri, Arap dili öğretiminde ikili bir modelin gerekliliğini ortaya koymuştur. Buna göre, Fasih Arapça öğrenildikten sonra öğrencilerin lehçe dersleriyle gündelik iletişim becerilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır.

Çalışmanın en dikkat çekici sonuçlarından biri, Ammiceye yönelik algıdaki değişimdir. Literatürde bazı araştırmacılar Ammiceyi, Fasih Arapçayı bozan veya tahrif eden bir unsur olarak nitelendirse de bu araştırmadaki katılımcılar, pragmatik ve gerçekçi bir tutum sergilemişlerdir. Katılımcılar, Ammiceyi bir yozlaşma değil, hayatın doğal akışı içinde gelişen bir zorunluluk olarak görmektedir. Özellikle Fasih Arapçanın Kur’ân dili ve ortak kültür mirası olarak korunması gerektiği konusunda hemfikir olan katılımcılar, Ammiceyi bu yapının bir alternatifi veya rakibi olarak değil, tamamlayıcısı olarak değerlendirmiştir. Bu bulgu, Ammicenin tarihsel köklerinin Arapların ilk atalarına dayandığı ve Fasih Arapçanın aslında lehçeleri de kapsayan bir üst dil olduğu gerçeğiyle de örtüşmektedir.

Mezuniyet sonrası hedefler ve Türkiye-Arap dünyası ilişkileri bağlamında değerlendirildiğinde, tek boyutlu dil eğitiminin sürdürülemez olduğu görülmektedir. Öğrencilerin önemli bir kısmı, mezuniyet sonrasında tercümanlık veya ticaret gibi alanlarda çalışmayı hedeflemekte ve bu alanlarda sadece Fasih Arapçanın yeterli olmadığını bizzat sahadaki tecrübeleriyle teyit etmektedir. Fasih Arapça ile kurulan iletişimin bir noktadan

sonra tıkandığı ve karşı tarafın doğal iletişim dili olan lehçeye döndüğü gerçeği, müfredatın revize edilmesini bir tercih olmaktan çıkarıp zorunluluk haline getirmektedir.

400 milyondan fazla kişinin konuştuğu Arapçanın (Eryani vd., 2020), Fas lehçesi (es-Sâmarrâi, 2022; Tachicart & Bouzoubaa, 2014), Tunus lehçesi (Sghaier & Zrigui, 2017), Hicaz lehçesi (Alqahtani & Sanderson, 2019), Basra Körfezi lehçesi (Abuata & Al-Omari, 2015), Cezayir lehçesi (Bougrine vd., 2016), Yemen lehçesi (Şimarî, 2022), Necdî lehçesi (es-Sa'b, 2023), Yahudi Arapçası (Bar Moshe, 2021), Mısır ve Levant/Şam lehçeleri (Almeman vd., 2013) gibi çok sayıda yerel varyantı bulunmaktadır. Ancak bütün bu lehçelerin temelini Fasih Arapça oluşturmakta ve aralarında yapısal benzerlikler bulunmaktadır. Bu nedenle Arapça öğretim programları için bütüncül bir model önerilmektedir. Önerilen bu modelde Fasih Arapça dilin omurgası, edebî ve resmî yetkinliğin temeli olarak müfredatın merkezindeki yerini korumalıdır. Ancak öğrencilerin belirli bir gramer ve kelime seviyesine ulaşmalarını takiben, eğitim programına Mısır veya Şam lehçesi gibi yaygın kullanım alanına sahip lehçeler, seçmeli veya kulüp faaliyeti olarak değil, sistematik ve zorunlu dersler olarak entegre edilmelidir.

Arap dili eğitiminde Ammiceye karşı önyargıların bırakılması, öğrencilerin hem akademik hem de pratik dil ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bütüncül bir dil eğitimi anlayışına geçilmesi gereklidir. Fasih Arapça kimlik ve ortak kültürün taşıyıcısı olarak öğretilmeye devam ederken, Ammice dersleri öğrencilerin iletişimsel becerilerini artırarak onların Arap dünyasında daha etkin rol almalarına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abdelbaky Aly, E. (2023). *Arapçanın Mısır Lehçesi* (2. bs). Akdem Yayınları.
- Abdusettar, M. A., & Afifi, A. R. (2018). *Arap Lehçeleri Üzerine İncelemeler: Mısır Lehçesi Örneği* (S. Şensoy, Ed.). Yediveren Kitap.
- Abuata, B., & Al-Omari, A. (2015). A rule-based stemmer for Arabic Gulf dialect. *Journal of King Saud University - Computer and Information Sciences*, 27(2), 104-112. <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1319157815000191>
- Acar, Ö. (2007). *Arap Dilinde Ta'rib Olgusu Açısından Garibu'l-Kur'an* [Ph.D.]. <https://www.proquest.com/pqdtglobal/docview/2570179372/abstract/B072DF3ECDAA479BPQ/13>
- Almeman, K., Lee, M., & Almiman, A. (2013). *Multi Dialect Arabic Speech Parallel Corpora*. ICCSPA. <https://ieeexplore.ieee.org/document/6487288/>
- Alp, M. (2011). Farklı İki Açıdan Arapça: Fusha ve Avamca. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 11(2), 87-110. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuilah/issue/4181/54948>
- Alqahtani, F. A., & Sanderson, M. (2019). *Generating a Lexicon for the Hijazi Dialect in Arabic* (K. Smaili, Ed.; C. 1108, ss. 3-17). Springer International Publishing. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-32959-4_1
- Altun, A. (1997). *Arapça Öğretiminde Çağdaş Yöntemler* [Master's]. <https://www.proquest.com/pqdtglobal/docview/2606881816/abstract/BB50B30FA85043ECPQ/54>
- Altuncî, M. (1999). *El-Mu'cemü'l-mufasssal fi'l-edeb. Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye*.
- Bar Moshe, A. (2021). The Functions of the Dative in the Jewish Arabic Dialect of Baghdad. *Brills Annual of Afroasiatic Languages and Linguistics*, 13(2), 187-216. <https://doi.org/10.1163/18776930-20210004>
- Bayram, E., & Arslan, K. (2023). Mısır Merkezli Yürütülen Fasih Arapçayı Tahrif Çalışmaları. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 23(1), 219-234. <https://doi.org/10.33420/marife.1172817>
- Birinci, A. (2022). Cahiliyye Dönemi ve Öncesi Araplar ile Arapça ve Lehçeleri Üzerinde Bir İnceleme: İslamiyet'in Doğuşuna Kadar Olan Dönem. *Nüşa*, 22(55), Article 55. <https://doi.org/10.32330/nusha.1139199>
- Bougrine, S., Cherroun, H., & Ziadi, D. (2016). *Prosody based-Spoken Arabic Algerian Dialect Identification*. 96-101. https://www.researchgate.net/publication/283642245_Prosody-based_Spoken_Algerian_Arabic_Dialect_Identification
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları* (3. bs). Eğiten Kitap.
- Çağatay, S. (1963). *Türk Lehçeleri Örnekleri II: Yaşayan Ağız ve Lehçeler*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Düzgün, O., Ghareb, A. M. A., Alturki, Y., & Geylan, H. (2015). *Arapçanın Lehçeleri 1 (Suriye-Filistin-Ürdün)* (1. bs). Akdem Yayınları.
- el-Cundî, E. (t.y.). *el-Mevsuatu'l-İslamiyyetu'l-Arabiyye: El-Fushâ lugatu'l-Kur'an* (1-10). Daru'l-Kitab el-

Lübnanî.

Eryani, F., Habash, N., Bouamor, H., & Khalifa, S. (2020). *A Spelling Correction Corpus for Multiple Arabic Dialects* (N. Calzolari, F. Bechet, P. Blache, K. Choukri, C. Cieri, T. Declerck, S. Goggi, H. Isahara, B. Maegaard, J. Mariani, H. Mazo, A. Moreno, J. Odijk, & S. Piperidis, Ed.; ss. 4130-4138). European Language Resources Association. <https://aclanthology.org/2020.lrec-1.508/>

es-Sâmarrâî, İ. (2022). Elenâ Fusha ve Âmmiyye? *Mecma'u'l-lugatıl Arabiyye*, 008(002), 292-300. <http://search.mandumah.com/Record/268771>

es-Sa'b, S. ibn M. (2023). Alâkatu Âmmiyye Necid bi'l-Fusha. *Darah*, 049(002), 109-174. <http://search.mandumah.com/Record/1381814>

Ferguson, C. A. (1959). Diglossia. *Word*, 15(2), 325-340. <https://doi.org/10.1080/00437956.1959.11659702>

Göncü, T. C. (2000). *Arap Dilinde Fasih-Avam Dil Meselesi* [Master's]. <https://www.proquest.com/pqdtglobal/docview/2606899750/abstract/BB50B30FA85043ECPQ/5>

Harrat, S., Meftouh, K., & Smaili, K. (2019). Machine Translation for Arabic Dialects. *Information Processing & Management*, 56(2), 262-273. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0306457316305702>

Haruni, S. (2010). *Arap Dilinin Tarihi ve Arapçada Diglossia Olgusu* [Master's]. <https://www.proquest.com/pqdtglobal/docview/2606862876/abstract/BB50B30FA85043ECPQ/48>

Hymes, D. H. (1972). *Sociolinguistics: Selected Readings: On Communicative Competence* (J. B. Pride & J. Holmes, Ed.; 1. bs). Penguin Education. <https://www.whomes.uni-bielefeld.de/sgramley/Hymes-2.pdf>

İbn Manzûr, E.-F. (1997). *Lisânu'l-'Arab* (C. 12). Dâru Sâdır.

İpekçioğlu, F. (1987). *Türk Lehçeleri*. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Janson, T. (2016). *Dillerin Tarihi* (M. Doğan, Çev.; 1. bs). Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Kafes, M. (2009). *Ortak Dil (Fasih Arapça) Doğuşu ve Gelişimi*. MESA Bilişim.

Kaplan, A. (2019). Ammice Fasih'in Bozulmuş Hali Midir?: Fasih-Ammice Diyalektiğinin Tarihsel Serüveni. *Bilimname*, 2019(38), 201-228. <https://doi.org/10.28949/bilimname.474870>

Karaca, E. (2023). Arap Lehçeleri. *Journal of Academic Social Science Studies*, 16(95), 181-200. Central & Eastern European Academic Source. <https://doi.org/10.29228/JASSS.70078>

Muhammed, S. O. (2016). Fasih Arapça ve Kullanımının Azalması. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(1), 261-276. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuilah/article/258229>

Sbinati, A. (2021). *Ammice "Fasih Arapçanın Haşarı Çocuğu"* (1. bs). Muarrib Yayınları.

Sghaier, M., & Zrigui, M. (2017). *Tunisian Dialect-Modern Standard Arabic Bilingual Lexicon*. 973-979. <https://doi.org/10.1109/AICCSA.2017.125>

Soyer, S., & Amin Mohamed Soliman, A. (2022). Modern Arap Şairlerinin Fasih Dil ve Günlük Konuşma Dilleri Arasındaki İlişki Diyalektiği. *Mizânül-Hak: İslami İlimler Dergisi*, 0(15), Article 15. <https://doi.org/10.47502/mizan.1184731>

Soyupek, H. (2016). Kur'an Dili Fasih Arapçanın Gelişmesine Ammice Engeli. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37, 27-56. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sduifd/issue/48316/611663>

Şimarî, M. D. M. (2022). Ef'âlul-Culûs fi Lehecâtî'l-Arabiyyeti'l-Fusha ve'l-Yemen. *Verbs of Sitting in Standard Arabic and Yemen Dialects.*, 9(53), 308-334. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=158638358&lang=tr&site=ehost-live>

Tachicart, R., & Bouzoubaa, K. (2014). A hybrid approach to translate Moroccan Arabic dialect. *2014 9th International Conference on Intelligent Systems: Theories and Applications (SITA-14)*, 1-5. <https://doi.org/10.1109/SITA.2014.6847293>

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü* (1. bs). Multilingual Yayınları.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. bs). Seçkin Yayıncılık.